

כמעט שבת,

פרשת דברים - חזון

השבת פרשת דברים התורה חוזרת ומספרת על חטא המרגלים שבפרשת שלח. למרות שבשני המקומות מתואר אותו אירוע, ישנם כמה הבדלים שמשלימים את התמונה במלואה. נעמוד על פרט אחד.

בפרשת שלח (במדבר יד, א) כתוב: "וַתִּשָּׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכוּ הָעָם בְּלֵילָה הַהוּא". פסוק זה הושמט בפרשתנו אך אולי נרמז בפסוק (א, לד): "וַיִּשְׁמַע ה' אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם" וכמו שכתב הספורנו שם: "את קול דבריכם. קול בכיה של חנם". כמו כן הוא נרמז בפסוק המופיע רק בפרשתנו אחרי שהמעפילים הוכו עד חורמה (שם, מה): "וַתֵּשְׁבוּ וַתִּבְכּוּ לִפְנֵי ה' וְלֹא־שָׁמַע ה' בְּקוֹלְכֶם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם". "ותשובו ותבכו" מלמד שאכן היתה בכיה קודמת.

הרמב"ן שם עומד על ענין הבכיה הנוספת: "ותשובו ותבכו לפני ה' - לא הזכיר שם הכתוב הבכי הזה, שאין צורך להזכירו. אבל משה הזכיר זה עתה, לשבח כי נחמו על חטאתם". למרות תשובתם ובכים אי אפשר לקרוע את גזר דינם ולבטל את שבועת ה' שימותו במדבר ולא יכנסו לארץ. כמו שאמר הפסוק: "ולא שמע ה' בקולכם" דהיינו לא שמע את תפילתכם, כפי שמבאר התרגום (אונקלוס) "ולא קביל ה' צלותכון". למדנו מהדברים שיש שני סוגי בכי. בכי של צער ובכי של תפילה.

בקינות לתשעה באב ידועה הקינה: "אלי ציון ועריה כמו אשה בציריה וכבתולה חגורת שק על בעל נעוריה". לכאורה קול הנהי והבכי של אלמנה צעירה המקוננת על מות בעלה שלא יחזור שונה במהותו מבכיה של אשה בציריה? אלא שיש באמת בכי כפול, בכי על צער האובדן והחרבן כבכיה של האלמנה, ובכי של ציפיה ותקווה לעתיד הנכסף כבכיה של האשה הכורעת ללדת.

בעל ה"קדושת לוי" על איכה מבאר: "כי האשה בשעה שכורעת לילד יש לה צער, אבל באמת אחר כך כשתלד יהיה לה שמחה גדולה. ...רק שבשעת מעשה יש לה צער. כן באמת ציון, אפילו שעכשיו יש לה צער מחורבנה, הוא רק כמו 'אשה בציריה', אבל באמת הקדוש ברוך הוא יש לו שמחה מזה, כי הוא יודע שהצער הוא רק לשעה, אבל אחרי זה יבנה הקדוש ברוך הוא ביתר שאת ויתר עוז".

בכי זה של תקוה, אופייני לעם היהודי. כך מסבירים על דרך דרוש את הפסוק (שמות ב, ו): "וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וְהִנֵּה־נֹעַר בֶּכֶה וַתַּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדִי הָעֶבְרִים זֶה". איך הבחינה שהוא עברי? אלא ששמעה את קול בכיו וזיהתה בכי של תקווה והבינה שאם כך הוא יהודי. [מן הראוי לצרף לזה מאפיין יהודי נוסף על פי פרוש החזקוני (ועוד)

"ראתה אהרן בוכה שאחיו היה" יהודי בוכה על צרת אחיו ודואג לו].
תשעה באב הוא יום החורבן אך הוא נקרא מועד והמשיח נולד בו. [יש שרמזו זאת
בפסוק (איכה פרק ג פסוק א): "אָנִי הִגַּבְרִי רָאָה עָנִי בְּשִׁבְטֵי עֵבְרִיתוֹ", דווקא בעת העונש
מתוך שבט עברתו רואים את ה"עני ורוכב על החמור" שנאמר על המשיח. [הבכי
בתשעה באב אינו רק יללה של צער אלא גם בכי של ציפיה ותקווה מתי יבוא משיחנו
ויבנה מקדשנו.

תשעה באב חל השנה בשבת, ולכן הצום נדחה. בשבת אין אבילות ואפשר לאכול אפילו
בסעודה המפסקת בשר ויין וכסעודת שלמה בשעתו.

בעל ה"נתיבות שלום" מסביר שבשבת זו אכן ההשתוקקות והגעגועים לעתיד הנכסף
הינם בעוצמות מתוך צמאון לאלוקות שהינו בשיא תוקפו בשבת, אך אי אפשר לוותר על
התענית בפועל ועל צער ובכי שעל החרבן ולכן יש לצום ביום ראשון. גם בכי זה עצמו
מביא ומקדם את הגאולה וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה.

נתפלל שעוד השנה צום החמישי יהפך לששון ולשמחה, והבכי יהפוך לשירה.

שבת שלום ומבורך,

שושנה נגר